

Datum
2017-04-30

Miljö- och energidepartementet
m.registrator@regeringskansliet.se

Miljö- och energidepartementets diarienummer: M2016/02191/Nm

Yttrande angående förslag till nya bestämmelser om små avlopp

Allmänt om Ecoloop AB och vårt yttrande

Ecoloop är ett utvecklingsinriktat konsultföretag som arbetar med små avlopp och va-planering. Vi har under en lång rad år på olika sätt medverkat i kunskapsuppbyggnad och utvecklingsarbete bl a genom att utvecklat och som står blom VA-guiden och kunskapsplattformen Avloppsguiden. Vi är också aktiva i planering och genomförande av den årliga nationella konferensen Vatten Avlopp Kretslopp.

Vi är glada över att ges möjlighet att lämna synpunkter på förslag till nya bestämmelser om små avlopp.

Vi har haft möjligheten att diskutera och läsa flera andra aktörers remiss-svar och kommer fokusera vårt svar på övergripande synpunkter. Vad gäller synpunkter som går in mer i detalj vill vi istället lyfta fram de väl genomarbetade synpunkter och förslag som VA-guiden AB skrivit och skickat in och vilka vi fått tagit del av.

Övergripande synpunkter

Överlag anser Ecoloop att HaVs förslag är bra och att det med vissa förändringar kan genomföras.

1. Nytt regelverk kräver utökade resurser vad gäller vägledning och förankring

Vi bedömer att den avsedda verkan av de flesta av förslagen kräver vägledningsinsatser vilket HaV också tar upp i sina motiveringar till förslagen. Att justera regelverket är en viktig åtgärd för att förtydliga och förenkla för berörda aktörer men det kräver också kringaktiviteter i form av vägledning, utbildning och samverkan samt uppföljning av myndigheternas arbete likväl som uppföljning av de faktiska avloppsanläggningarna. Att kommunicera och vägleda kring hur, när och med vilka övergångsregler som t ex certifiering av anläggare respektive funktionskontroll ska införas tillkommer till själva lag-och regelförändringarna.

Vår bedömning är att det under de närmaste 2-3 åren kommer behövas en reell förstärkning av de gäller personella resurser både hos HaV men i lika hög grad på landets Länsstyrelser. Idag är de handläggare som i hög grad arbetar med små avlopp mycket få och om den nya lagstiftningen ska kunna implementeras inklusive att nya funktioner som funktionskontroll och certifiering ska komma på plats kommer det behövas minst 1-2 handläggare de närmaste åren på varje Länsstyrelse som arbetar med detta en stor del av sin tid. Längre fram kan detta troligen minskas.

Datum
2017-04-30

2. Konsekvenser för branschaktörer

Det har lyfts röster och även påtalats i tidigare offentliggjorda remiss-svar att HaVs förslag skulle få stora konsekvenser för branschen. Vi vill påpeka att små avlopp dels är en bransch som växt fram de senaste 10 åren efter att de allmänna råden från Naturvårdsverket togs fram och som är långt ifrån mogen och samordnad. Snarare kännetecknas den av otydlighet från myndigheterna samt spretighet och osäkerhet hos de företag som utveckla sina affärer på en marknad som saknat styrning från nationell nivå.

Det viktigaste för branschens utveckling är som vi ser det är inte hur teknik- och funktionskrav i detalj formuleras utan att det tydliggörs att undermåliga avlopp ska åtgärdas så snabbt som möjligt, helst på frivillig väg och om detta inte sker genom myndigheternas tillsyn. Detta kopplar till punkt 3 nedan om ökad åtgärdstakt.

3. Ökad åtgärdstakt och förslag på nationella mål

Vi ser det som ett problem att det i lagförslaget inte finns något som styr mot ökad åtgärdstakt, något som fanns med i HaVs första förslag i deras regeringsuppdrag från 2013. De anläggningar som saknar efterföljande rening, ca 25 %, måste åtgärdas och ägnas större uppmärksamhet. I vissa fall krävs nog insatser gentemot tillsynsvägledande länsstyrelser som i sin tur bör efterfråga planer från kommunerna om hur de avser bedriva tillsyn för att komma till rätta med de undermåliga små avloppen i kommunens geografiska område.

Att det inte finns några nationella eller regionala målsättningar som tydligt styr kommunernas arbete med små avlopp är en enligt vår åsikt en allvarlig hämsko för utvecklingen. Vi föreslår att det ska beslutas om en tydlig och tidsatt nationell målsättning för små avlopp. Exakt formulering är för tidigt att föreslå nu men det finns flera möjligheter för detta.

VA-guiden har i sitt remiss-svar gett ett förslag liknande detta:

Inom 7 år ska alla små avlopp som saknar definierat reningssteg vara åtgärdade eller ha tillsynsåtgärder riktade mot sig så att de klarar relevanta miljö- och hälsoskyddskrav.

HaV har i tidigare regeringsuppdrag 2013 föreslagit att vi på nationell nivå ska nå en hållbar åtgärdstakt formulerat som något liknande:

5% av alla små avlopp åtgärdas eller uppgraderas årligen.

Ett sådant mål på nationell nivå och sedannedbrutet på regional och kommunal nivå skulle vara en annan möjlighet.

4. Avloppsanläggningar utan rening borde vara olagligt – använd miljösanktionsavgifter för att styra mot ökad åtgärdstakt

Miljösanktionsavgifter är något som är komplicerat, kräver mycket administration och tar mycket resurser att hantera för tillsynsmyndigheterna. Vi ser miljösanktionsavgifter som ett starkt styrmedel som kan riktas direkt mot verksamhetsutövaren. För att dessa ska utgöra nytta och tillsynsmyndighetens resurser ska användas på ett effektivt sätt bör detta instrument helst riktas mot

Datum
2017-04-30

huvudproblemet med små avlopp dvs att verksamhetsutövare har avloppsanläggningar utan rening eller som inte uppfyller lagens krav.

Det borde vara tydligt att det är olagligt att använda en avloppsanläggning som saknar definierat reningssteg och inte ens klarar de föreslagna grundkraven. En koppling till bestämmelse om miljöstraffavgift till en sådan bestämmelse skulle tydliggöra att det straffar sig att ha en undermålig avloppsanläggning. Detta skulle i sin tur underlätta kommunikationsinsatser om att ens avloppsanläggning ska uppfylla lagstiftningens krav.

Att såsom föreslås rikta miljöstraffavgifter mot sen eller bristande rapportering, funktionskontroll etc. är som vi ser det att använda ett administrativt krävande tillsynsverktyg mot en mindre viktig del av problemet med små avlopp.

5. Uppföljning av alla anläggningar – behov av system för enhetlig registrering

Alla anläggningar bör följas upp så att det lönar sig att ha en bra anläggning jämfört med en dålig. Det utvecklingsarbete som påbörjats vad gäller att få till en för hel landet enhetlig registrering av små avloppsanläggningar behöver tas ett steg vidare. Antingen genom att det at med krav på att kommunerna ska ha en enhetlig registrering och att eller ann nationell myndighet får i uppgift at , i likhet med Livsmedelsverket för livsmedelstillsynen, upprätta och uppdatera ett nationellt register över enskilda avlopp. Utan möjlighet till enhetlig registrering är flera andra åtgärder såsom uppföljning samt eventuella ekonomiska styrmedel som avgifter eller skatter svårare att genomföra.

6. Små avlopp och kretslopp – strategi för hållbar återföring av växtnäringsämnen

I författningsförslagets målsättning saknas mål avseende kretslopp och resurshushållning, vilket är en av miljöbalkens ambitioner. I underlaget hänvisar HaV till att frågan redan tas upp i 2 kap 5 §. Vi ser ett behov av att hänsynsregeln om resurshushållning förtydligas beträffande små avlopp i författningen.

Att enbart hänvisa till 2 kap §5 i Miljöbalken och att den ska tillämpas i varje beslut om små avlopp är inte tillräckligt. Denna bestämmelse har funnits i snart 20 år utan att det framkommit någon tydlig praxis eller utveckling på detta område. Tvärtom spretar idag i väldigt hög grad kommunernas beslut och tolkning av Miljöbalken i denna fråga. Vissa kommuner ställer tom krav på specifik kretsloppsanpassad teknik medan andra bedriver sitt myndighetsarbete som om kretsloppsprincipen i Miljöbalken inte finns utan ställer krav på smittskydd och miljöskydd utan att kommentera resurshushållningsaspekterna. Författningsförslaget bör alltså enligt vår mening ha som målsättning att styra mot att kretsloppsprincipen i Miljöbalken tillämpas och avvägs samt att andelen kretsloppsanpassade små avlopp ökar.

Regelverket för små avlopp bör kopplas samman med strategier för hållbar återföring av växtnäringsämnen. Detta kräver ett helhetsgrepp på området inklusive säkert omhändertagande av avfallsfraktioner från små avlopp. Då Havs- och vattenmyndigheten inte har tillsynsvägledningsansvaret för hanteringen av avfallsfraktioner måste Naturvårdsverket involveras och ges en tydlig roll i arbetet. Samsyn och samarbete mellan HaV och Naturvårdsverket behövs för

Datum
2017-04-30

att arbetet med frågor om resurshushållning och avfallshantering gällande avlopp ska lyckas. Idag är vår bild att detta tyvärr inte sker överhuvudtaget.

7. Utpekande av områden särskilt känsliga för utsläpp av toalettavloppsvatten

Detta är en viktig och central fråga i hela det förslag som HaV lagt fram. Vi ser positivt på detta och vill bara förtydliga att vem och hur som ska göra dessa utpekanden/bedömningar är viktig att utreda närmare. Eftersom denna funktion och roll kommer styra både teknikval och kostnadsnivåer för fastighetsägarna behöver det dels tas fram tydlig riktlinjer och vägledning, dels behöver den aktör som får ansvaret ges ett tydlig mandat.

Ecoloop förordar att Länsstyrelsen ska vara den myndighet som i samråd med kommuner och andra myndigheter identifierar känsliga områden. Länsstyrelserna är också idag redan mycket delaktig i Vattenförvaltningen och klassningen av våra vattenförekomster. Att ge Länsstyrelsen en aktiv roll i detta Det är också viktigt att kommunernas lokalkunskap tas med i utpekandet av känsliga områden, oavsett vem som är ansvarig.

8. Krav på certifierade anläggare - bra men kommer inte lösa allt

Det ställs hög tilltro till att en certifiering av anläggare kommer att lösa stora delar av de problem som idag identifierats vad gäller felaktiga installationer och dålig funktion hos avloppsanläggningar. Vi tror att ökade krav på kompetens och professionalitet hos anläggare är viktiga men att många av dagens problem i hög grad kommer att kunna lösas genom en fungerande tillsyn och prövning från kommunernas miljönämnder utifrån de nya förslagen på lagar och regler.

Vi ser en risk för så kallade flaskhalsar, att husägare får svårt att få tag i certifierade installatörer i kombination med tidsbegränsade tillstånd eller förelägganden och förbud som träder i kraft inom en viss tid. Problem med flaskhalsar kan till exempel vara merkostnader för husägaren när antalet certifierade anläggare inledningsvis begränsas samt problem för husägare som har tvingande beslut riktade mot sig och att anlåtande av icke certifierad entreprenör kan innebära miljöstraff enligt förslaget.

Mats Johansson, senior partner Ecoloop

Marie Albinsson, partner konsult Ecoloop